

Politická participácia mládeže na Slovensku¹

Ladislav Macháček

CERYS FF UCM v Trnave

Úvod

Stredisko pre európsky výskum mládeže na FF UCM v Trnave uskutočnilo reprezentatívny výskum politickej participácie mladých ľudí, v ktorom sa potvrdilo, že 27% skúmaných od 15 do 25 rokov na Slovensku (, december 2004-január 2005) má záujem o politiku. Skoro polovica z nich sleduje politická dianie v krajine i mimo nej minimálne jeden–dva krát týždenne, pričom ako hlavný informačný kanál funguje televízia (70%).

Tak vysoký záujem o politiku by mohol byť prekvapujúci vzhľadom na niektoré informácie o nízkej účasti mladých ľudí na parlamentných voľbách (2002), či voľbách do Európskeho parlamentu(2004). Prekvapujúce to môže byť i v konfrontácii s jej organizovanosťou v mládežníckych organizáciách, ktorá sa obdobným spôsobom ako v roku 2000 (výskumy SSS pri SAV, UIPŠ MŠ SR a RMS) potvrdila aj v tomto výskume v roku 2004 na úrovni 6% z celkového počtu skúmaných vo veku 15-25 rokov.

1. Politika a politická participácia: tradičné a moderné

Výskum zisťoval, či je skutočne treba prehodnotiť naše videnie toho, čo chápeme pod politickou participáciou či politickou aktivitou. Mladí ľudia dostali možnosť

¹ EUYOUNG Political Participation of Young People in Europe – Development of Indicators for Comparative Research in the European Union Project funded under the 5th Framework Programme by the EC as well as by national funding sources. Institute for Social Research and Analysis (Coordinator) Österreichisches Institut für Jugendforschung, Fondazione IARD, Finnish Youth Research, Network, Institute of International and Social Studies of Tallinn Pedagogical University, University of St. Cyril and Method in Trnava, Deutsches Jugend Institut, University of Birmingham, Fondation Nationale des Sciences Politiques. **Field time:** November 2004 until January 2005. **Target population:** Young people from 15-25 years **Sample design:** Stratified, multistage, clustered random sampling **Sample Size:** 8.030 (Austria n=1007, Estonia n=997, Finland n=1008, France n=1010, Germany n=1037, Italy n=989, Slovakia n=982, UK n=1000) **Method of data collection:** Face-to-Face Interviews **Weighting:** Yes (single national weights and one common weight, which weights all national weights to n=1000) (weighted sample size = 8.000). Datagathering in Slovakia ASA s r.o. Bratislava

uviesť približne 25 rozličných aktivít, ktoré sa definovali ako prejavy politickej aktivity.

V súvislosti s voľbami sa potvrdilo, že nielen účasť na voľbách, ale aj neúčasť ako forma protestu (6,5% respondentov) sa začína vnímať mladými ľuďmi ako istého druhu prejav politického názoru a postoja. Mnohí podporujú predvolebnú kampaň politických strán (10%), ale ešte viac z nich sa snaží presvedčiť iných(16%), aby volili nejakého kandidáta či politickú stranu.

K novým formám patrí aj **podpísanie petície (31% respondentov), prípadne zbieranie podpisov pod petíciu (5,1%)**. Pre mladých ľudí je príznačné, že nielen sa zúčastňujú verejných podujatí(19,4%) alebo demonštrácii(5,8%), ale aj rozdávať letáky s politickým obsahom (5,5%), nosia odznaky s politickým symbolom alebo posolstvom(5,2%), píšú články do študentskej tlače(5%), prípadne píšú na steny alebo lepia na tabule politické heslá (3%).

Do politickej kultúry vstupujú aj moderné technológie. Pre mladých je to najmä internet a elektronická pošta. Na internete možno prispieť do politickej diskusie(5,1%), preposlať e-mail s politickým posolstvom svojim priateľom (2,4%).

Kúpa (21%) alebo bojkot (8,6%) nejakého produktu sa môže spájať nielen s dôvodmi etickými a ekologickými. Podpora bezdomovcov kúpou časopisu, ktorý kolportujú, má aj politický rozmer.

Mení sa aj naša **škola**. Je nielen politikum sama osebe. Stáva sa prostredníctvom žiackych školských rád a akademických senátov aj miestom učenia sa demokracii. Výskum zistil, že 21% respondentov vo výskume malo funkciu hovorcu triedy, že 18% bolo členom školskej samosprávy, že 36% sa zúčastnilo nejakého zhromaždenia študentov, že 14% sa zúčastnilo na nejakom protestnom hnutí či akcii v škole.

Aj keď väčšina nemá na mnohé reality nášho života ustálený politický názor, istá aj keď malá časť (4,2%) priznáva, že svoj názor vnucuje príbuzným, priateľom či kolegom dosť často a 18% to robí príležitostne. Až 42% z nich tvrdí, že to nerobí nikdy.

Ak by sme chápali pod ustáleným politickým názorom skutočnosť, že všetko v spoločenskom živote posudzujeme podľa škály „ľavica“-„pravica“ máme na oboch póloch pozoruhodne rovnaké 15% zoskupenia, v nich predstavuje 1-2% podiel „ostrých“ ľavičiarov a pravičiarov. Ak sa niekomu zdá, že sa v tomto veku jedná o malé zoskupenie, treba uviesť, že radikálne zoskupenia nikdy nepredstavujú tisícky, ale často iba desiatky a maximálne stovky jedincov. Tieto malé bojové zoskupenia však svojou aktivitou vyvolávajú mlčiaci súhlas väčšiny alebo dokonca „strhávajú“ pozorovateľov a divákov v anónymnom dave do ničivej akcie.

Stredovú pozíciu medzi ľavicou a pravcou zastávajú naši mladí respondenti od 15 do 25 rokov (50%) najčastejšie. Ich matky už o 10% menej a otcovia dokonca o 20% menej ako ich deti, Otázkou je či aj chlapci budú v budúcnosti ako ich súčasní otcovia a dievčatá ako ich súčasné matky? Alebo nám súčasná silná stredová-pragmatická orientácia mládeže zostáva do budúcnosti ako nový jav. To je však iba otázka, ktorá nájde odpoveď v budúcnosti.

2. Mládež a politické strany

Potvrdilo sa, že približne 45% sleduje správy o politike denne a viackrát do týždňa. Hlavným informačným zdrojom je síce televízia(72%),ale internet (8,5%) je už tak významný nástroj pre získavanie politických informácií ako rozhlas alebo noviny.

O politike diskutujú mladí ľudia veľmi intenzívne aj s otcom (10,6%) i matkou (5,3%), s priateľmi, so spolužiakmi alebo kolegami na pracovisku. Menej často debatujú so súrodencami či učiteľmi.

Treba priznať , že politika sa pre mladých ľudí spája sa predovšetkým s takými tvrdeniami ako sú „korupcia“(70,4%) a „prázdne sľuby“(53,5%).:

Tabuľka 1

Ako veľmi dôverujete...	Vôbec nie	2	3	4	Veľmi	(nev)
1) Vláde	24,1	32,6	34,0	5,7	0,6	2,9
2) Politickým stranám	22,8	37,4	31,4	5,5	0,2	2,7
3) Národnej rade SR-parlamentu	18,9	35,7	36,2	5,9	0,6	2,7
4) Politikom	30,9	38,1	23,8	4,5	0,1	2,5

Nedôvera k súčasnej politickej reprezentácii je vysoká. Začína sa nedôverou k politikom (69%) a pokračuje nedôverou k politickým stranám (62%). Vláda SR (56,7%) a Národná rada SR (55%) obstáli predsa len o niečo lepšie, nakoľko niektorí respondenti sa ešte nevedia rozhodnúť či ich majú hodnotiť pozitívne alebo negatívne.

Aj keď mladí ľudia nemajú záujem o prácu v politických stranách, uvedomujú si, že o tom čo sa deje v spoločnosti majú v kompetencii práve politické strany. Parlamentná demokracia zabezpečuje uplatnenie záujmu a vôle občanov práve prostredníctvom politických strán. Preto aj mladí ľudia na Slovensku akceptujú, že účasť na voľbách (35%) patrí k najúčinnjším, skutočne efektívnym prostriedkom ako môže občan zabezpečiť sprostredkovanie svojho záujmu v ich programoch.

Mladí ľudia už vedia, že politika je predovšetkým práca politických strán (73,3%), diskusia v parlamente (58,5%), účasť na voľbách (54,8%). Približne polovica uznáva, že je to nástroj na riešenie medzinárodných problémov, spôsob riešenia konfliktov a sociálnych problémov v spoločnosti.

Tabuľka 2

<i>Politika pre mňa je...</i>	Úplne súhlasím	Súhlasím
Znamená zúčastniť sa volieb	12,9	41,9
Sa nezaobrá vecami, ktoré sú dôležité pre ľudí, ako som ja	10,0	33,8
je nutná, lebo sa venuje sociálnym záležitostiam	5,5	39,6
Politika je hra starcov	9,2	18,4

predstavuje aktivity politických strán	16,4	56,7
spôsob riešiť konflikty v spoločnosti	9,4	44,8
Politika znamená prázdne sľuby	21,4	32,1
spôsob spraviť svet lepším	4,2	23,1
Politika je diskusia v parlamente	10,5	48,0
Politika je spôsob riešenia medzinárodných problémov	13,1	48,2
Politika je skorumpovaná	33,3	37,4

Výskum umožnil, aby mladí ľudia naznačili, ktoré z našich politických strán sú im blízke a od ktorých majú „dištanc“.

Z tých blízkych je na prvom poradí SMER (29,6%), SDKU(15,3%), ANO (14%), HZDS (14,1%) a SNS (12,1%). Potom nasledujú KDH(10,9%) a SMK(9,5%).

Zo vzdialených stojí za zmienku KSS, ktorá je nielen vzdialená (25%), ale dokonca je až veľmi vzdialená (41%). Blízka je iba pre 4,4% mladých respondentov.

Tabuľka 3

Politická strana	VB	B	AA	V	VZ	N	OO
HZDS	3,4	10,9	25,3	19,4	31,3	4,8	5,0
SDKÚ	1,9	13,4	30,5	22,2	21,8	5,1	5,1
SMER	7,3	22,3	30,9	14,6	15,8	4,2	4,8
KDH	2,4	8,5	26,0	26,3	26,7	5,1	5,0
SMK	3,4	6,1	21,9	21,0	37,2	5,4	5,0
ANO	2,0	12,0	32,3	22,2	21,1	5,4	5,0
KSS	1,1	3,4	18,6	24,9	40,9	5,9	5,2
SNS	3,2	8,9	25,7	22,8	28,6	5,9	4,9
PSNS	2,0	6,2	22,5	22,6	33,7	7,9	5,2
SDE	0,4	4,7	23,2	24,7	34,5	7,4	5,2
SDA	0,2	2,3	19,5	24,2	38,3	10,4	5,1
DS	0,4	3,6	21,3	23,6	37,7	8,2	13,4
SF	0,3	3,6	23,9	21,6	36,3	9,4	5,1

Poznámka: VB-veľmi blízka,B-blízka,AA-ani blízka ani vzdialená,VZ-veľmi vzdialená,V-vzdialená,N –neviem, OO-odmietol odpovedať

Sympatie k politickým stranám sme zisťovali u mladých ľudí do 18 a nad 18 rokov. Teda preložené do reči politiky súčasných *voličov a budúcich voličov v v najbližších parlamentných voľbách, ktoré budú roku 2006. Mladší majú tendenciu mať bližšie ku KDH a SNS. Aj keď ide skutočne iba o náznak neprekračujúci významné rozdiely.*

Politické strany majú v zásade sympatie mladých mužov i žien rovnako. Predsa len treba uviesť, že KDH si získava väčšie sympatie u mladých žien a SNS u mladých mužov.

3. Politická orientácia slovenskej mládeže: existuje pravica a ľavica?

Polovica mladých ľudí prehlasuje (51,3%), že politické dianie je tak komplikované, že často naozaj nerozumejú, o čo vlastne ide. Občas sa to stane druhej polovici 43,6%. Ubezpečilo nás 2,8% respondentov, že im sa to nestalo nikdy.

V politike sa často hovorí o „ľavici“ a o „pravici“. Požiadali sme našich respondentov ako by sa zaradili na tejto tradičnej škále.

Tabuľka 4

.	VĽ	Ľ	AA	P	VP	N	oo	Net
Vy sám	1,2	13,2	50,8	12,4	1,9	13,0	1,5	6,1

Poznámka: VĽ –veľmi naľavo,Ľ-naľavo,AA-ani naľavo ani napravo,P-napravo,VP-veľmi napravo N-neviem,oo-odmietol odpovedať,NET-netýka sa.

Môžeme mať oprávnené pochybnosti, či v skutočnosti mladí ľudia označujúci seba ako „pravica“ alebo „ľavica“ vedia o čom hovoria. Veď mnohí politici i politológovia prehlasujú, že takáto diferenciacia patrí minulosti.

V našom výskume sme im predložili niekoľko klasických tvrdení z **oblasti sociálnej a ekonomickej politiky** a požiadali ich, aby k nim zaujali svoje stanovisko.

Tabuľka 5

	US	S	AA	N	UN	nev/oo
Zákon sa uplatňuje u bohatých a chudobných rozlične	30,1	45,2	17,3	4,5	1,2	1,7
Vlastníci veľkých podnikov bohatnú na úkor svojich zamestnancov	37,0	44,7	13,3	3,3	0,3	1,4
Vláda by mala sprivatizovať všetky štátne podniky	3,0	8,6	34,0	32,6	15,7	6,1
Slobodný trh ponúka najlepšie riešenia všetkých spoločenských problémov	4,2	20,6	48,2	15,0	3,0	9,0
Sociálny štát spôsobuje že človek sa nevie postarať sám o seba	5,1	18,2	43,2	22,0	4,1	7,5
Ak si niekto nedokáže nájsť prácu, sám si je na vine	6,2	14,2	32,0	33,2	13,1	1,3
Nepotrebujem podporu štátu na to aby som si zariadil dobrý život	4,0	18,6	38,6	29,3	6,2	3,2
Veľké nadnárodné koncerny majú príliš veľký vplyv na politiku	14,8	44,8	26,7	4,7	0,7	8,3

Poznámka: US-úplne súhlasím,S-súhlasím,AA-ani súhlasím ani nesúhlasím,N-nesúhlasím,UN-úplne nesúhlasím,00 –odmietol odpovedať ,nev-nevie odpovedať.

Analýza týchto postojov z hľadiska „lavice“ a „pravice“ ukazuje, že niektoré z nich majú skutočne schopnosť viazať sa na jednu alebo druhú politickú orientáciu.

Skúmané odpovede sa usporiadali do troch skupín podľa ich diferenciačnej schopnosti mladých ľudí na „pravičiarov „ a „ľavičiarov“:

Prvá skupina: významné rozdiely

Slobodný trh ponúka najlepšie riešenia všetkých spoločenských problémov(pravičiar)

Veľké nadnárodné koncerny majú príliš veľký vplyv na politiku(ľavičiar)

Druhá skupina: značné rozdiely

Sociálny štát spôsobuje že človek sa nevie postarať sám o seba(P)

Nepotrebujem podporu štátu na to aby som si zariadil dobrý život(P)

Zákon sa uplatňuje u bohatých a chudobných rozlične(L)

Vlastníci veľkých podnikov bohatnú na úkor svojich zamestnancov(L)

Tretia skupina: nevýznamné rozdiely

Ak si niekto nedokáže nájsť prácu, sám si je na vine

Vláda by mala sprivatizovať všetky štátne podniky

Sú však aj **iné oblasti spoločenského života**, ktoré často rozdeľujú občanov Slovenska, mladých nevynímajúc. V popredí je niekoľko otázok.

Ochrana občanov a spoločnosti prostredníctvom prísnejších trestov, trest smrti nevynímajúc.

Imigrácia a utečenci, ktorí prechádzajú prípadne zostávajú na našom území pri ceste za lepším životom.

Otázka rovnosti príležitostí z rodového aspektu, najmä práv žien a ich uplatnenie v politickom živote.

Tabuľka 6

	ÚS	S	AA	N	ÚN	(nev/oo)
Niektoré zločiny by mali byť potrestané trestom smrti	32,1	30,7	13,7	16,6	5,7	1,2
Potrebujeme viac prísnych trestov za zločiny	<u>34,4</u>	<u>51,9</u>	9,4	2,9	0,7	0,8
Slovensko by malo prijať viac utečencov	1,4	5,2	27,7	<u>46,2</u>	<u>15,8</u>	3,8
Je tu príliš veľa imigrantov	<u>7,7</u>	<u>24,9</u>	38,5	17,5	2,1	9,3

<i>Ženy nemajú dôvod sa dožadovať väčších práv</i>	4,3	15,0	18,4	38,6	21,4	2,3
<i>V politike by malo byť viac žien</i>	<u>15,5</u>	<u>42,0</u>	30,8	7,3	0,9	3,5

Poznámka: US-úplne súhlasím,S-súhlasím,AA-ani súhlasím ani nesúhlasím,N-nesúhlasím,UN-úplne nesúhlasím,00 –odmietol odpovedať ,nev-nevie odpovedať.

V porovnaní s predchádzajúcimi oblasťami spoločenského života týkajúcimi sa ekonomického a sociálneho života možno pozorovať, že ani jedna z nich sa nezaradila jasne medzi oblasti s významnými rozdielmi medzi „stúpcami ľavice a pravice“.

Významné rozdiely

Predsa len sa do tejto skupiny žiada zaradiť problematika imigrácie a azylová politika pre utečencov. Mladí stúpenci pravice sú výraznejšími odporcami zmäkčenia našej imigračnej politiky.

Dôležité rozdiely

Na druhom mieste sa nachádza oblasť ochrany občanov prostredníctvom trestov .Ak je vzácna zhoda v sprísnení trestov za zločiny medzi oboma tábormi, rozdeľuje ich názor na trest smrti. Rozdiel nespočíva v tom, že by išlo o vyhranené pozície pre a proti. Ide skôr o to, že jedna skupina sa už viac vyhranila ako tá druhá. Stúpenci ľavice sú jasne rozhodnutejší v prospech trestu smrti, zatiaľčo medzi pravickou je relatívne veľa nerozhodnutých, ale aj viac presvedčených odporcov trestu smrti.

Nevýznamné rozdiely

To, čo vzrušuje európsku verejnú mienku, ale aj našich susedov v Rakúsku – rovnosť príležitostí a uplatnenia žien- je u nás ak sa vyjadríme obrazne, „mimo“ pozornosti, na okraji verejnej diskusie.

Spoločenské problémy – agenda pravice a ľavice?

Pravicová a ľavicová politická orientácia sa zvyčajne spája aj s dôrazom na riešenie niektorých problémov, s ktorými sa občania a spoločnosť stretáva.

Vcelku máme poznatky, ktoré ukazujú už tradične, že základný kôš “problémov” napíňa (88%-60%) nezamestnanosť, chudoba, kriminalita a násilie, znečistenie životného prostredia, drogová závislosť.

Tabuľka 7

Problémy	Veľmi dôležité	Čiastočne dôležité	Nie veľmi dôležité	Vôbec nie dôležité	(nev)
Znečistenie životného prostredia	64,3	26,8	7,3	0,8	0,7
Chudoba	77,6	19,5	2,1	0,2	0,6
Počet imigrantov	21,7	42,0	27,9	4,7	3,7
Rasizmus/Xenofóbia	36,4	35,7	19,4	5,7	2,8
Redukcia sociálneho štátu	25,7	43,7	15,3	2,8	12,4
Nezamestnanosť	88,1	9,5	1,7		0,7
Drogy	60,2	28,3	7,0	3,8	0,7
Kriminalita a násilie	73,0	21,7	3,6	1,4	0,3
Terorizmus	45,2	29,1	17,0	6,4	2,2

Podrobnejšia analýza ako vnímajú ten istý okruh problémov “ľavicovo” a “pravícovo” orientovaní mladí ľudia nám umožnila zistiť, že v tomto prípade s výnimkou problematiky životného prostredia-ktorá ich spája-všetky ostatné okruhy ich “rozdeľujú” aj keď veľmi špecifickým spôsobom.

Ľavicovo orientovaná mládež vo všetkých prípadoch bez výnimky ich pokladá oveľa viac za “veľmi dôležité” ako “čiastočne dôležité”, zatiaľčo pravícovo orientovaná mládež ich pokladá oveľa viac za “čiastočne dôležité ako veľmi dôležité”.

Môžeme ich usporiadať do akéhosi svojrázneho poradia. Začneme problémami, ktoré ich rozdeľujú najviac a postupne menej a menej: terorizmus, drogy, kriminalita-násilie, imigranti, obmedzovanie sociálneho štátu, chudoba, rasizmus, nezamestnanosť, životné prostredie.

Záver o “ľavici a pravici” medzi slovenskou mládežou

Z toho čo sme uviedli o chápaní priorít spoločenských problémov, ako aj postojoch a názoroch na mnohé oblasti politického, sociálneho a ekonomického života spoločnosti možno usúdiť, že stará dobrá škála rozdeľujúca občanov na dve skupiny sa začína naplňať svojim reálnym obsahom.

Je tomu tak preto, že spoločenská transformácia síce spoločenské procesy **dynamizuje**, ale súčasne aj prináša také sociálne zmeny, ktoré sa premietajú do hlbších **sociálnych nerovností a pocitu sociálnej nespravodlivosti**.

Politické strany majú možnosť túto skutočnosť reflektovať, otvárať pre verejný diskurz nové témy, vo svojich volebných programoch prinášať námety na riešenie spoločenských problémov, tak aby oslovili tých “svojich” mladých voličov.

Pravda netreba zabudnúť, že mládežnícka “pravica” a “ľavica” dohromady predstavuje iba 30-40% z celku mladej **generácie**. Skoro polovica mladých ľudí sa stále vidí v “zlatom” strede. To v zásade značí, že na mnohé otázky nemajú ešte tak vyhranené názory.

4. Viac žien do politiky aj na Slovensku?

Z dostupných výsledkov zatiaľ vyplýva, že aj mladí ľudia za najdôležitejšie problémy Slovenska pokladajú – nezamestnanosť, chudobu a kriminalitu (násilie), znečistenie životného prostredia a zneužívanie drog. V popredí sú teda problémy „prežitia“ slovenských občanov, najmä v niektorých regiónoch Slovenska.

Také problémy ako rasizmus, xenofóbia, imigrácia, ale aj terorizmus sa vyskytujú až v druhom slede pozornosti slovenskej verejnosti.

Skoro na konci takéhoto rebríčka „problémov“ slovenskej spoločnosti sú zvyčajne také otázky, ktoré vzrušujú európsku verejnú mienku, napríklad aj našich susedov v Rakúsku: **rovnosť príležitostí a uplatnenie žien v politike**.

V zásade však mladá generácia vníma ako svoje životné problémy aj také, ktoré nám Európska komisia i Európsky parlament neustále pripomína apelujúc na našu malú „citlivosť“ a ochotu o veciach aspoň diskutovať.

Pravda je to otázka, ktorá dosť citlivo rozdeľuje mladých ľudí podľa ich rodovej príslušnosti.

Naši mladí respondenti v značnej miere odmietajú súhlasiť s tvrdením, že **“ženy nemajú dôvod sa dožadovať väčších práv”**(61,3%).

To, čo neprekvapuje je to, že si to myslia o niečo viac mladé ženy (67,1%), ako mladí muži (55,5%).

Naši mladí respondenti súhlasia tiež s tým, že **„v politike by malo byť viac žien“**(57,5%).

To, čo už neprekvapuje vôbec je to, že si to myslí ešte viac mladých žien (73,6%) ako mužov (45,6%)

Pozitívnejší postoj v oboch prípadoch preukazujú „ľavicovo“ orientovaní mladí ľudia. Jednak menej z nich odmieta nároky žien na väčšie práva (56,8% ľavicovo oproti 60,9% „pravícovo“ orientovaných) a jednak viac z nich podporuje tendenciu zvyšovania participácie žien v politike (62,3% ľavicovo oproti 58,3% pravícovo orientovaných).

Ako však vidno z našich výsledkov ak si mladé ženy myslia, že by mali mať väčšie práva v najrozličnejších oblastiach nášho života, môžu si ich získať iba

tak, že sa odvážia na politickú kariéru v miestnej, regionálnej, celoštátnej či dokonca "európskej politike".

Pritom treba pamätať, že muži im v tejto ich snahe nebudú príliš pomáhať, ale práve naopak. Jemne to vyjadríme takto: budú skôr „nepomáhať“.

5. Európska únia a demokracia v subkultúre našej mládeže

Všeobecne dominuje záujem o štátnu politiku SR. Uviedlo to až 35,4% našich respondentov. Európska politika či politika Európskej unie sa stále ešte vníma ako „zahraničná politika“. Približne rovnaký záujem prejavili mladí ľudia o európsku – 25,6%, či medzinárodnú (svetovú) politiku -27,8%.

Od vstupu Slovenska do EÚ ešte neuplynul ani rok. Preto ani neprekvapuje, že sa cítia byť predovšetkým Slovákmi (84,8%) a až potom Európanmi (43,0%). Tento rozdiel sa pochopiteľne nikdy nevyrovná. Záujem o „európanstvo“ budeme pozorovať v tej miere ako sa bude odbúravať obava z toho, že „*Slovensko ako člen EU je v nebezpečenstve straty svojej kultúry a tradícií*“.

Zatiaľ máme 22,5% obávajúcich sa, 34,1% ešte nerozhodných, ale až 38% odmietajúcich takéto obavy ako neopodstatnené. Väčšie obavy o našu slovenskú „národnú identitu“ majú muži ako ženy. Mladší ako 18 rokov majú väčšie zastúpenie v stredovej-nerozhodnej pozícii.

Aj keď je to ešte zavčasu, ale už teraz máme k dispozícii prvé údaje o tom ako dôverujú mladí ľudia na Slovensku nielen svojej národnej vláde a parlamentu, ale aj Európskej komisii a Európskemu parlamentu.

Lepšia pozícia v dôvere mladých ľudí sa prikláňa k európskym inštitúciám:

Vláde SR 6,3%

Európskej komisii 20,6%

Národnej rade SR 6,5%

Európskemu parlamentu 22,7%.

V tomto výskume sa zisťovali nielen názory a postoje respondentov, ale netradične aj isté **elementárne znalosti o politickom živote na Slovensku a Európskej únii.**

Mladí ľudia dostali možnosť striedavo súhlasiť s pravdivým tvrdením (napr.počet členov EU) alebo nesúhlasiť s nepravdivým tvrdením (napr.vlajka EÚ).

Tabuľka 8

Niekoľko tvrdení o politike. Odpovedzte, prosím, čo je správne, alebo nesprávne, že...

		Správne	Nesprávne	Neviem
1	Srbsko je člen Európskej únie	12,4	70,6	17,1
2	EÚ má 25 členských štátov	68,4	18,6	13,0
3	Vlajka EÚ je modrá s bielymi hviezdikami	26,2	71,9	2,0
4	Josè Barroso sa stal hlavou Európskej komisie po Romanovi Prodim	41,1	18,4	40,5
5	<i>Predseda vlády SR je XY(správne priezvisko)</i>	92,6	5,8	1,6
6	<i>Predsedom KSS je XY(nesprávne priezvisko)</i>	10,3	78,9	10,8
7	<i>Na Slovensku sú parlamentné voľby každé 4 roky</i>	93,2	3,0	3,8
8	<i>Predseda vlády má právomoc rozpustiť parlament</i>	26,6	48,2	25,2

Výsledky ukazujú:

-70% mladých ľudí má správnu predstavu o EÚ, jej členoch a symboloch. Iba v prípade výmeny predsedu EK (R.Prodi-J.Barroso) ešte dosť značná časť z nich (40%) priznáva, že túto udalosť nevie posúdiť a skoro 20% odpovedalo nesprávne.

-o domácej politickej scéne či už sa to týka parlamentných volieb, kto je náš predseda vlády alebo predseda konkrétnej politickej strany. vedia podstatne viac- na úrovni 80-90%.

To, čo vzbudí pozornosť politológov je, že mladí ľudia nemajú asi jasno o fungovaní parlamentnej demokracie. Z nich časť-štvrtina nielenže sa priznala, že nevie ako to je, ale skoro polovica by pokladala za **správne, ak by predseda vlády na Slovensku mohol rozpustiť parlament.**

Nakoľko už súčasná mladá generácia má početné zážitky z toho ako politické strany v parlamente, dokonca aj koalíčné, nedokážu alebo nechcú niektoré dôležité otázky rozhodnúť (napr. poplatky za vysokoškolské štúdium, preukazovanie zdrojov nadobudnutia majetku), vzniká u mnohých dojem, že **silný vodca dokáže vyriešiť problémy našej krajiny lepšie.** Takýto názor vyjadriло 28,2% mladých ľudí (34,4% nebolo rozhodnutých a 32,9% silného vodcu odmietlo).

Tabuľka 9

Premier má právo rozpustiť parlament – silný vodca rieši problémy lepšie ako parlament

	Silný vodca je lepší ako parlament					Celkom
	Veľmi súhlasím	súhlasím	neviem	Nesúhlasím	Veľmi nesúhlasím	
Premier má právo rozpustiť parlament						
správne	39,7%	37,4%	40,3%	28,4%	15,4%	34,9%
nesprávne	60,3%	62,6%	59,7%	71,6%	84,6%	65,1%
Celkom	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zo vzájomnej konfrontácie týchto dvoch skutočností vyplýva, že nesprávne znalosti o fungovaní parlamentnej demokracie, o vzťahu výkonnej a zákonodárnej moci, sa úzko spájajú s nedôverou v schopnosť parlamentu riešiť problémy našej krajiny.

Tí, čo odmietajú “ silného vodcu” aj lepšie vedia, že premier nemá právo rozpustiť parlament, ale že je tomu v skutočnosti naopak. Iba parlament má právo odvolať ministrov i prieméra.

Z hľadiska sympátií mladých ľudí k politickým stranám možno pozorovať, že tí stúpenci politických strán, ktorí majú k svojej politickej strane „blízko“ alebo „veľmi blízko“ dosahujú rozličnú úroveň správnych a nesprávnych znalostí.

Správne znalosti o fungovaní parlamentnej demokracie poskočia nad priemer najmä u tých, ktorí sú veľmi blízko k takej politickej strane ako KDH (77%), SDKU (75%) a SMER (70%).

Výnimku predstavuje LS-HZDS, kde práve v tejto relatívne malej skupinke „veľmi blízkych“ k politickej strane dosiahla správna znalosť iba 56,3%, t.j. hlboko pod priemer všetkých ostatných politických strán. To značí, že až 44% „veľmi blízkych“ k tejto strane sa domnieva, že je správne ak by premier odvolal parlament. Ale už stúpenci HZDS-LS, ktorí majú k svojej strane iba „blízko“ majú znalostí o demokracii na úrovni všetkých stúpcov politických strán.

Kto sú stúpenci „silného vodcu“ a “veľkých práv premiera“? Sú to predovšetkým mladí ľudia z rodín s nízkym životným štandardom, s nízkou úrovňou dosiahnutého vzdelania, s rodičmi, ktorí majú tiež nižšie vzdelanie. Pre mnohých z nich je politika príliš komplikovaná a v zásade sa o ňu moc nezaujímajú.

Záujem o politiku, najmä o politiku celoslovenskú (80%) sa ihneď spája s rastom správnych znalostí o fungovaní demokracie. Dôležité je, že rovnako poskočí úroveň správnych znalostí či už sa mladí ľudia hlásia k „ľavici“ či „pravici“(71-72%). Takže sa zvyčajne vyhranenejšie politické presvedčenie viaže na isté elementárne znalosti o demokracii a jej fungovaní.

Indikátor politických znalostí naznačuje, že postupne s vekom od 15 do 25 rokov sa jeho úroveň zlepšuje, **ale netýka sa to znalostí o fungovaní parlamentnej demokracie.**

Nerád by som jednoznačne hodnotil vplyv otca a matky na „znalosti o demokracii“ skúmaných mladých ľudí, ale diskusie o politike s otcom zostávajú bez vplyvu. Diskusie o politike s matkou prinášajú pozitívne výsledky v tom zmysle, že majú hlbšie presvedčenie o tom, že „zástupcovia ľudu“ v parlamente majú právomoc odvolať premiéra.

Pre čitateľov je iste zaujímavé ako je to aj s tými, čo priznali, že o politike často diskutovali so svojimi učiteľmi? Odpoveď je pozitívna: ich znalosti o demokracii prekročili priemer **dost' značne** (75%). Žiaľ, takých prípadov, kde mladí ľudia často diskutovali so svojim učiteľom o politike sme našli v našom výskumnom súbore iba 5%.

To je v tomto roku „občana EÚ“, ktorý vyhlásili európske inštitúcie, nie najlepšou vizitkou výchovy k občianstvu v škole. Môžeme to však súčasne chápať aj ako výzvu jej modernizácie.

Prof.L.Macháček

CERYS-Centrum pre európske štúdie mládeže

FF UCM v Trnave

Trnava 21.3.2005

Summary

Only 27,7% of the young people interviewed said they were very or fairly interested in politics. Young Slovaks think about political participation pragmatically and instrumentally. The political knowledge of young Slovaks seems to be relatively high. There is not clear gender difference: Young women have significantly similar political knowledge. Old age people have better knowledge than the younger age group. Nearly half of young people have never voted before – they may not have been eligible to. Those, who have been eligible to, voted most frequently in national elections (2002) than in European elections (2004). A first overview about the types of political activities shows that voting is number 1 (53% of all respondents have done

this already). 16,1% of young Slovaks say that they already tried to convince others to vote for a specific party or candidate. More young males than young women and more oldest people than younger do this. 10,4% of young Slovaks supported an election campaign of a political party. More oldest young people(12,7%) than children (4,4%) do this. Gender makes no significant different.

Activities at school play an important role in the political socialization of young Slovaks: 35,7% indicate that they already participated in a students' meeting, 21,1 % had a function as speaker of the class and 18,3 are member of student council (students' representation). While 24% already participated in a staff meeting, only 12% voted in elections for the workers' council.

